

LUYỆN TẬP XÂY DỰNG VÀ TRÌNH BÀY LUẬN ĐIỂM

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Củng cố chắc chắn hơn những hiểu biết về cách thức xây dựng và trình bày luận điểm.
- Vận dụng được những hiểu biết đó vào việc tìm, sắp xếp và trình bày luận điểm trong một bài văn nghị luận có đề tài gần gũi, quen thuộc.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LUÔN Ý

1. Như đã nói ở những bài học trước, trong tập làm văn nghị luận, công việc xây dựng và trình bày luận điểm có vai trò vô cùng quan trọng. Có thể cho rằng, nếu một HS đã tìm được đúng và đủ những luận điểm cần thiết để làm bài, đã sắp xếp được những luận điểm đó thành một bố cục hợp lí và đã biết cách trình bày luận điểm, thì với em đó, làm văn nghị luận sẽ không còn là một công việc quá khó khăn. Bởi thế, luyện tập xây dựng và trình bày luận điểm phải được coi là khâu có ý nghĩa quyết định để đưa HS từ chỗ chưa biết, chưa thành thạo cách làm bài đến chỗ biết làm bài và làm bài thành thạo.

2. Trong thực tế học tập làm văn cho thấy, xây dựng và trình bày luận điểm là công việc mà phần lớn HS thường cảm thấy rất khó làm, và do đó, rất ngại làm. Vì vậy, việc hướng dẫn luyện tập xây dựng và trình bày luận điểm đòi hỏi ở GV rất nhiều công phu và lòng kiên nhẫn.

Để tránh cho HS khỏi bị nhiễm thói quen làm việc tuỳ tiện, qua loa, không theo phép tắc (mà tác hại để lại sẽ rất lâu dài), GV phải có biện pháp để buộc các em phải nắm chắc lí thuyết và phải nhắc lại phần lí thuyết tương ứng trước khi đi vào mỗi khâu luyện tập.

Mặt khác, cũng không nên coi nhẹ việc chuẩn bị về nội dung (lí lẽ, dẫn chứng, ý kiến, quan điểm), bởi phương pháp không thể thay thế được nội dung và sẽ trở nên bất lực nếu không có nội dung. GV cần thông báo trước cho HS phạm vi những vấn đề sẽ đưa ra cho các em tập giải quyết trong tiết luyện tập, để các em có thời gian suy nghĩ, tập hợp dần các luận điểm và luận cứ. Nên lựa chọn những vấn đề thật quen thuộc, thật thiết thực và đang được đặt ra bức xúc

trước đời sống và thực tiễn học tập của các em, để việc chuẩn bị ý kiến của các em sẽ cùng lúc mang hai ý nghĩa : vừa đáp ứng yêu cầu luyện tập, vừa tự giáo dục chính mình.

Việc luyện tập phải tiến hành theo từng bước, chắc chắn, tỉ mỉ, không sơ sài, không vội vã. Tiết luyện tập nên được tổ chức sao cho HS không thụ động trông chờ vào thầy cô giáo, mà phải chủ động suy nghĩ và mạnh dạn phát biểu những suy nghĩ của mình. GV cần nhẫn耐 sửa những lỗi sai và chú ý khuyến khích những cố gắng, những thành công của các em, cho dù đó có thể chỉ là những thành công còn nhỏ bé.

Để thực hiện luyện tập được tập trung, SGK cho trước một đề văn và yêu cầu HS chuẩn bị dàn bài ở nhà, dự kiến trước cách trình bày để đến lớp có nội dung mà luyện tập. Trước giờ học, GV nên kiểm tra việc làm dàn bài ở nhà của HS.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

GV có thể bắt đầu tiến trình luyện tập bằng cách đặt HS vào tình huống phải làm một bài văn nghị luận theo yêu cầu ghi trong SGK (hoặc một đề nghị luận khác do GV tự tìm ra, với điều kiện : đề bài đó phải đề cập đến một vấn đề gần gũi với thực tế sống và học tập của các em). GV nên cố gắng làm cho HS như được sống thật trong tình huống đó ; rồi từ đấy đặt ra câu hỏi : Để thực hiện được nhiệm vụ mà đề bài ấy nêu ra, em sẽ lần lượt đi theo những bước nào ?

Hoạt động 1. GV tổ chức cho HS tìm hiểu đề bài, để có thể tự trả lời chính xác : Bài làm cần làm sáng tỏ vấn đề gì, cho ai, nhằm mục đích gì và để đạt được mục đích đó, người làm bài cần đưa ra những luận điểm nào.

Nếu sử dụng tình huống ghi ở SGK, GV có thể nêu ra câu hỏi : Em có nên sử dụng hệ thống luận điểm được nêu ra ở mục II.1. không ? Vì sao ? Khi sơ kết thảo luận, GV cần cho HS thấy được những chỗ còn chưa chính xác và chưa hợp lí trong hệ thống luận điểm ấy (dù người làm bài tỏ ra có ý thức học tập cách bố cục của bài *Hịch tướng sĩ* để vận dụng vào bài viết của mình). Cụ thể là :

– Luận điểm (a) còn có nội dung không phù hợp với vấn đề trong đề bài (đề bài nêu : "phải học tập chăm chỉ hơn", luận điểm lại nói đến lao động tốt...). Cần phải dứt khoát loại bỏ nội dung không phù hợp đó.

– Còn thiếu những luận điểm cần thiết, khiến mạch văn có chỗ bị đứt đoạn và vấn đề không được hoàn toàn sáng rõ (cần thêm những luận điểm như : đất nước rất cần những người tài giỏi ; hay : phải chăm học mới học giỏi, mới thành tài,...).

- Sự sắp xếp các luận điểm còn chưa thật hợp lí (vị trí của luận điểm (b) làm cho bài thiếu mạch lạc, luận điểm (d) không nên đứng trước luận điểm (e)...).

Tiếp đó, GV hướng dẫn HS thêm, bớt, điều chỉnh và sắp xếp lại hệ thống luận điểm ấy, nhằm đạt được một bố cục rành mạch, hợp lí và chặt chẽ. Chẳng hạn như :

a) Đất nước đang rất cần những người tài giỏi để đưa Tổ quốc tiến lên "đài vinh quang", sánh kịp với bè bạn năm châu.

b) Quanh ta đang có nhiều tấm gương của các bạn HS phấn đấu học giỏi, để đáp ứng được yêu cầu của đất nước.

c) Muốn học giỏi, muốn thành tài thì trước hết phải chăm học.

d) Một số bạn ở lớp ta còn ham chơi, chưa chăm học, làm cho thầy, cô giáo và các bậc cha mẹ rất lo buồn.

e) Nếu bây giờ càng chơi bời, không chịu học thì sau này càng khó gắp niềm vui trong cuộc sống.

g) Vậy các bạn nên bớt vui chơi, chịu khó học hành chăm chỉ, để trở nên người có ích cho cuộc sống, và nhờ đó, tìm được niềm vui chân chính, lâu bền.

Hoạt động 2. GV chuyển sang hướng dẫn HS tập trình bày một trong những luận điểm của bài làm. Đây là hoạt động trọng tâm của tiết luyện tập, vì thế, cần được dành nhiều thời gian nhất.

Trước khi tiến hành luyện tập, GV yêu cầu HS nhắc lại những điều cần chú ý khi trình bày luận điểm ; rồi trên cơ sở đó, cho các em thảo luận :

a) Ta nên chuyển đoạn và giới thiệu luận điểm như thế nào cho chính xác và hấp dẫn ? Có phải tất cả các câu chuyển đoạn và giới thiệu luận điểm ghi ở điểm 2.a trong bài đều chính xác không, vì sao ? (Câu thứ hai xác định sai mối quan hệ giữa luận điểm cần trình bày với luận điểm trước đó. Hai luận điểm ấy không có quan hệ nhân – quả để có thể nối bằng "do đó"). Cách chuyển đoạn của các câu còn lại có gì khác nhau không ? Em thích câu nào hơn cả, vì sao ? (Chú ý : GV không nên ép buộc ý thích của HS. Các em có thể thích câu thứ nhất vì đơn giản, dễ làm theo ; câu thứ ba vì có giọng điệu gần gũi, thân thiết. Thầy cô nên lưu ý HS nhớ dùng nhiều cách chuyển đoạn khác nhau trong một bài văn, để bài làm đỡ đơn điệu, nhàm chán). Em có thể nghĩ thêm cách chuyển đoạn và giới thiệu luận điểm nào khác không ?

b) Ta nên đưa những luận cứ gì và sắp xếp những luận cứ ấy như thế nào cho xác đáng ? GV khuyến khích các em thảo luận để thấy rằng có thể chấp nhận trình tự được đưa ra trong điểm 2b ở SGK. Vì trình tự ấy phản ánh được các bước hợp lí của quá trình làm rõ dần luận điểm : bước trước dẫn tới bước sau, bước sau kế tiếp bước trước, để tới bước cuối cùng thì luận điểm được làm rõ hoàn toàn.

c) Bài nghị luận nào cũng phải có Kết bài. Vậy có thể suy ra : đoạn nghị luận nào cũng phải có kết đoạn không ? (*Chú ý*: Không thể đòi hỏi *mọi* đoạn văn *đều* phải có – hoặc đều không được có – kết đoạn, vì sự đòi hỏi đó chỉ khiến bài văn vừa khó làm, vừa dễ trở nên đơn điệu). Em nên viết câu kết đoạn cho đoạn văn em phải trình bày như thế nào để đáp ứng được các yêu cầu mà SGK đã đưa ra ? (GV nên khích lệ HS viết theo các cách khác nhau, miễn là đạt được các yêu cầu đó.)

d) Làm thế nào để chuyển một đoạn văn diễn dịch (như đoạn văn em vừa chuẩn bị) thành đoạn văn quy nạp và ngược lại ? Có phải chỉ cần thay đổi vị trí của câu chủ đề không ? (Không chỉ đơn giản thế. Còn cần phải sửa lại những câu văn sao cho mối liên kết trong đoạn, trong bài không bị mất đi.)

Hoạt động 3. GV tổ chức cho một vài HS trình bày (đọc) trước lớp luận điểm mà các em vừa chuẩn bị (viết ra giấy). Các em khác lắng nghe và sau đó đưa ra nhận xét. Khi sơ kết những ý kiến nhận xét đó, GV nên khẳng định rõ những ưu điểm các em đã đạt được, cần giữ gìn, phát huy và những hạn chế mà các em cần khắc phục trong khi luyện tập ở nhà và trong bài kiểm tra sắp tới.